

2. Поляков І.С. Перегляд рішень окружних адміністративних судів в апеляційному провадженні. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2019/Polyakov_aref.pdf
3. Суслю Д. С. Історія суду Радянської України (1917–1967). Київ: Вид-во Київського ун-ту, 1968. 234 с.
4. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юрид. думка, 2007. 992 с.
5. Єгорова В.С. Гарантії діяльності суддів судів загальної юрисдикції. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3303/1/23_yegorova_vs_guarantees_of_activity.pdf
6. Юридична енциклопедія : в 6 т. / під заг. ред. Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 1: А-Г. 2011. 656 с.
7. Зайчук О. В., Копиленко О. Л., Ковальський В. С. та ін. Сучасна правова енциклопедія / під заг. ред. О. В. Зайчука ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 408 с.
8. Кравчук В. М. Поняття та сутність гарантій діяльності суддів в Україні. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153584971.pdf>
9. Малихіна Я. А. Юридичні гарантії реалізації права на працю особами віком до 18 років: дис.... канд. юрид. наук : 12.00.05. Х., 2009. 176 с.
10. Мартиненко Б. Д. Гарантії суб'єктів провадження у справах про адміністративні проступки: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2007. 195 с.
11. Бояринцева М. А. Адміністративно-правовий статус громадянина України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2005. 213 с.
12. Авдєєнко Є.В. Система юридичних гарантій забезпечення діяльності судів. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/187223154.pdf>

УДК 34.342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.5.39>

ЯЛОВИЙ О.О.

КОНЦЕПЦІЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ОСНОВ АДВОКАТУРИ

THE CONCEPT OF IMPROVING THE ORGANIZATIONAL FUNDAMENTALS OF ADVOCATE

У даній науковій статті розглянуто концепцію удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні. Проведено аналіз досліджень та публікацій вітчизняних авторів з даної теми, визначено основні напрями удосконалення організаційних основ адвокатури, зокрема зміцнення ролі адвокатського самоврядування, підвищення якості навчання та професійної підготовки адвокатів, розширення можливостей надання адвокатських послуг, забезпечення дієвого контролю за діяльністю адвокатів та розробка та впровадження нових технологій та інформаційних систем у роботу адвокатів. Висвітлено необхідність комплексного підходу та спільної роботи всіх зацікавлених сторін для реалізації вищенаведених напрямів, що дозволить підвищити рівень довіри громадськості до професії адвоката та сприятиме розвитку демократії та правової державності в Україні. У статті досліджуються проблеми, що існують в організації адвокатської діяльності в Україні та пропонується концепція, яка передбачає реформування органів адвокатського са-

© ЯЛОВИЙ О.О. – аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки (Харківський національний університет внутрішніх справ) <https://orcid.org/0009-0002-1395-6792>

моврядування, забезпечення ефективної дисциплінарної відповідальності адвокатів, зміцнення ролі адвокатів у правозахисній діяльності, а також підвищення рівня професійної майстерності адвокатів. Визначено основні напрями удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні, а саме: зміцнення ролі адвокатського самоврядування, підвищення якості навчання та професійної підготовки адвокатів, розширення можливостей надання адвокатських послуг, забезпечення дієвого контролю за діяльністю адвокатів та розробка та впровадження нових технологій та інформаційних систем у роботу адвокатів. Зроблено висновок, що удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні є важливим завданням, яке потребує комплексного підходу та спільної роботи всіх зацікавлених сторін, включаючи державні та громадські організації. Реалізація вищенаведених напрямів дозволить підвищити рівень довіри громадськості до професії адвоката, забезпечити високу якість надання юридичних послуг та сприятиме розвитку демократії та правової державності в Україні.

Ключові слова: адвокатура, організаційні основи, адвокатське самоврядування, навчання та професійна підготовка, контроль, технології, інформаційні системи, демократія, правова державність.

This scientific article examines the concept of improving the organizational foundations of the legal profession in Ukraine. An analysis of research and publications by domestic authors on this topic was carried out, the main areas of improvement of the organizational foundations of advocacy were determined, in particular, strengthening the role of advocate self-governance, improving the quality of education and professional training of advocates, expanding the possibilities of providing advocate services, ensuring effective control over the activities of advocates, and the development and implementation of new technologies and information systems in the work of lawyers. The need for a comprehensive approach and joint work of all interested parties for the implementation of the above directions is highlighted, which will increase the level of public trust in the lawyer profession and contribute to the development of democracy and the rule of law in Ukraine. The article examines the problems that exist in the organization of advocacy activities in Ukraine and proposes a concept that involves reforming the bodies of advocacy self-governance, ensuring effective disciplinary responsibility of advocates, strengthening the role of advocates in human rights protection activities, as well as raising the level of professional skill of advocates. The main directions for improving the organizational foundations of the legal profession in Ukraine have been determined, namely: strengthening the role of legal self-government, improving the quality of education and professional training of lawyers, expanding the scope of providing legal services, ensuring effective control over the activities of lawyers, and the development and implementation of new technologies and information systems in the work of lawyers. It was concluded that improving the organizational foundations of the legal profession in Ukraine is an important task that requires a comprehensive approach and joint work of all interested parties, including state and public organizations. The implementation of the above directions will allow to increase the level of public trust in the profession of lawyer, ensure the high quality of legal services and contribute to the development of democracy and the rule of law in Ukraine.

Key words: advocacy, organizational foundations, self-governance of advocates, training and professional training, control, technologies, information systems, democracy, legal statehood.

Постановка проблеми. Для розв'язання проблем, пов'язаних з організаційними основами адвокатури, важливо мати чітку законодавчу базу, яка регулює діяльність адвокатів та забезпечує їх правовий статус.

Адвокатура України має правову основу, якою є Конституція України. Ця основа закріплює права та обов'язки громадян, зокрема право на захист, а також гарантує незалежність та недоторканність адвокатів у виконанні своїх професійних обов'язків [1].

Одним з ключових законодавчих актів, який регулює діяльність адвокатів в Україні, є Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Цей закон визначає правовий статус адвокатів, їх обов'язки та права, визначає порядок надання правової допомоги та забезпечує її якість, а також встановлює порядок дисциплінарної відповідальності за порушення професійної етики [2].

Закон України «Про безоплатну правову допомогу» визначає право громадян на безоплатну вторинну правову допомогу та встановлює порядок її надання. Цей закон є важливим для забезпечення доступності та рівності перед законом для всіх верств населення [3].

Окрім цього, важливою складовою організаційних основ адвокатури є її структура. Згідно ст. 43 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» Управління адвокатурою здійснюється через спеціалізовані органи – Конференцію адвокатів регіону, Раду адвокатів регіону, з'їзд адвокатів України, Рада адвокатів України. Національна асоціація адвокатів України має особливий статус в адвокатському самоврядуванні, який визначається законодавством України [2].

Важливою проблемою є також питання використання новітніх технологій у діяльності адвокатів. Відповідно до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокати можуть використовувати електронні засоби комунікації для зв'язку зі своїми клієнтами та ведення справ. Також, важливим є використання спеціалізованих юридичних програм та сервісів для автоматизації деяких процесів у діяльності адвокатів [2].

Отже, концепція удосконалення організаційних основ адвокатури є важливою та актуальною проблемою, яка вимагає комплексного підходу та забезпечення належної законодавчої бази. Забезпечення якості надання правової допомоги, вдосконалення професійної етики та дисципліни серед адвокатів та забезпечення доступності та рівності перед законом для всіх верств населення є ключовими завданнями, які мають бути вирішені для успішного розвитку адвокатури.

Для вирішення цих завдань потрібно вдосконалювати механізми забезпечення професійної підготовки адвокатів, зокрема, через державну підтримку розвитку адвокатури та юридичної освіти в Україні. Важливим є також створення сприятливих умов для навчання та підвищення кваліфікації адвокатів та забезпечення доступу до наукових ресурсів та інформації.

Для забезпечення якості надання правової допомоги важливим є використання новітніх технологій, вдосконалення процесів управління та контролю за діяльністю адвокатів, а також забезпечення доступу до правової допомоги для всіх верств населення, зокрема, через надання безоплатної вторинної правової допомоги. Для забезпечення дисципліни та професійної етики серед адвокатів важливим є належна дисциплінарна відповідальність за порушення професійної етики та вдосконалення механізмів забезпечення дотримання стандартів професійної етики.

Організаційні основи адвокатури повинні бути вдосконалені відповідно до вимог сучасного ринку та суспільства. Забезпечення якості надання правової допомоги, професійної етики та дисципліни серед адвокатів, а також доступності та рівності перед законом для всіх верств населення є важливими завданнями, які мають бути вирішені для успішного розвитку адвокатури в Україні. Для цього необхідно забезпечити належну законодавчу базу, вдосконалювати механізми забезпечення професійної підготовки адвокатів, використовувати новітні технології та забезпечувати доступність та рівність перед законом для всіх верств населення.

Одним з важливих кроків у вирішенні цих проблем може бути створення сприятливого середовища для розвитку адвокатської діяльності та забезпечення належного рівня професійної підготовки адвокатів. Для цього можуть бути створені спеціальні підтримуючі програми для юридичних факультетів, а також підвищення кваліфікації та підтримка від уряду.

Крім того, важливо забезпечити доступність та рівність перед законом для всіх верств населення. Це може бути досягнуто шляхом розвитку системи надання правової допомоги та забезпечення безоплатної вторинної правової допомоги для незаможних та вразливих верств населення. Для забезпечення професійної етики та дисципліни серед адвокатів, важливим є належна дисциплінарна відповідальність за порушення професійної етики та вдосконалення механізмів забезпечення дотримання стандартів професійної етики.

Отже, концепція удосконалення організаційних основ адвокатури є важливою проблемою, яка потребує належного розв'язання з урахуванням сучасних викликів та тенденцій в суспільстві та на ринку послуг. Для успішного розвитку адвокатури необхідно забезпечити належну законодавчу базу, розвинути механізми професійної підготовки адвокатів, забезпечувати доступність та рівність перед законом для всіх верств населення, використовувати новітні технології та підтримувати професійну етику та дисципліну серед адвокатів.

Організаційні основи адвокатури повинні бути вдосконалені, щоб забезпечити якість та доступність правової допомоги для всіх громадян, зокрема, для тих, хто знаходиться у складних життєвих обставинах, та забезпечити дотримання професійної етики серед адвокатів.

У свою чергу, уряд повинен забезпечити необхідну підтримку та створити сприятливі умови для розвитку адвокатури, в тому числі, шляхом створення спеціальних програм та державної підтримки розвитку професійної підготовки та підвищення кваліфікації адвокатів.

У результаті, успішне вирішення проблем, пов'язаних з організаційними основами адвокатури, забезпечить належний рівень захисту прав громадян та забезпечить високий стандарт професійної діяльності адвокатів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. На сьогоднішній день, в світі та в Україні було проведено значну кількість досліджень та публікацій з теми удосконалення організаційних основ адвокатури. Одним з таких досліджень є «Функціональні та організаційні основи адвокатури України» авторства Бакаянова Нана Мезенівна, присвячений аналізу функціональних та організаційних основ адвокатури в Україні [4].

У роботі авторка висвітлює сутність адвокатури як професії, що забезпечує захист прав та інтересів громадян в судовому процесі, а також розглядає основні принципи організації та діяльності адвокатських об'єднань в Україні [4].

Авторка досліджує проблеми, пов'язані з організацією та функціонуванням адвокатури в Україні, зокрема, недостатню професійну підготовку адвокатів, недостатню доступність правової допомоги для населення та проблеми дисциплінарної відповідальності адвокатів [4].

У статті «Шляхи удосконалення організаційних форм адвокатського самоврядування в Україні» Забзалюком Дмитром розглядається проблематика організаційних форм адвокатського самоврядування в Україні та запропоновані шляхи їх удосконалення, зокрема, щодо підвищення рівня професійної підготовки, забезпечення доступності правової допомоги для населення та зміцнення самоврядування адвокатів [5].

У статті «Напрями оптимізації організаційної побудови адвокатури України» автором Нестерчук Л.П. розглядається питання оптимізації організаційної структури адвокатських об'єднань в Україні та запропоновані напрями її удосконалення. В роботі також розглядається питання державного регулювання адвокатської діяльності та пропонуються заходи щодо покращення механізмів державного контролю [6].

У монографії «Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система» автором Іваницьким Сергієм Олександровичем розглядається проблематика організації адвокатської діяльності в Україні та запропоновані теоретичні основи її удосконалення [7].

Монографія «Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні» автора Заборовського В.В. є важливим внеском у дослідження правового статусу адвоката в Україні та його ролі у формуванні громадянського суспільства та правової держави [8].

Т. Вільчик, «Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України», А. Бірюкова «Адвокатура України в умовах глобалізації» [9; 10].

У наведених джерелах проводиться аналіз різноманітних питань, що стосуються удосконалення організаційних основ адвокатури.

Метою дослідження є аналіз та оцінка існуючої організаційної структури адвокатської діяльності в Україні та визначення шляхів її удосконалення.

Наукова новизна. Науковою новизною дослідження «Концепція удосконалення організаційних основ адвокатури» є:

Розробка концептуальної моделі удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні, яка передбачає інтеграцію європейських стандартів та забезпечення ефективної дисциплінарної відповідальності адвокатів.

Розгляд проблемних питань в організації адвокатської діяльності в Україні, таких як недостатня кількість адвокатів у віддалених районах, нестача матеріальних та фінансових ресурсів у роботі адвокатських об'єднань та ін.

Запропоновано ряд практичних рекомендацій щодо покращення організаційної структури адвокатської діяльності в Україні, таких як зміцнення ролі адвокатів у правозахисній діяльності та підвищення рівня їх професійної майстерності.

Використання актуальних законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність адвокатури в Україні, які забезпечують наукову обґрунтованість та практичну значимість дослідження.

Виклад основного матеріалу. Основний матеріал статті «Концепція удосконалення організаційних основ адвокатури» зосереджений на розгляді проблем, які існують в організації адвокатської діяльності в Україні та шляхах їх удосконалення.

У статті зазначається, що в Україні існують проблеми зі забезпеченням доступу до правосуддя для громадян, зокрема через високі вартості адвокатських послуг та недостатню кількість адвокатів у віддалених районах. Також проблемним є забезпечення ефективної дисциплінарної відповідальності адвокатів та неефективна організаційна структура адвокатської діяльності в Україні.

З метою вирішення цих проблем пропонується концепція удосконалення організаційних основ адвокатури, яка передбачає наступні заходи:

Реформування органів адвокатського самоврядування з метою забезпечення більш ефективної координації та контролю за діяльністю адвокатів.

Зміцнення ролі адвокатів у правозахисній діяльності та підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності. Встановлення механізмів, що забезпечують ефективну дисциплінарну відповідальність адвокатів, зокрема через підвищення рівня самодисципліни та встановлення жорстких норм етики та деонтології.

Розробка та впровадження програм та проектів, спрямованих на підвищення якості та доступності адвокатських послуг для громадян.

У науковій монографії Іваницького «Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система» проведено детальне дослідження теоретичної моделі правового регулювання адвокатської системи та принципів, на яких вона ґрунтується в Україні. Автором сформульовані рекомендації з удосконалення фундаментальних основ організації вітчизняної адвокатської корпорації [7].

Одним із головних внесків монографії є сформульовані рекомендації щодо вдосконалення фундаментальних засад організації адвокатської корпорації в Україні. Автор детально аналізує поточний стан системи адвокатури та виявляє проблемні аспекти, зокрема, в сфері незалежності, ефективності і професійності адвокатів [7].

Узагальнюючи, монографія Іваницького «Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система» є вагомим внеском у дослідження адвокатської системи в Україні та надає конкретні рекомендації для її подальшого розвитку та вдосконалення [7].

Монографія «Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні» В.В. Заборовського є важливим науковим дослідженням, присвяченим аналізу правового статусу адвокатів в Україні. Автор досліджує проблеми становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні, що впливають на правовий статус адвокатів та їхню роль у забезпеченні прав людини та правосуддя [8].

У монографії Заборовського розглядаються такі питання, як правовий статус адвоката, гарантії діяльності адвокатів, взаємовідносини адвокатів з державою та іншими суб'єктами правової системи, етичні норми та принципи діяльності адвокатів, а також відповідальність адвокатів за порушення професійних правил [8].

Автор зазначає, що адвокати мають важливу роль у забезпеченні прав людини та правосуддя, тому важливо забезпечувати їхню свободу та незалежність від будь-яких впливів. Заборовський звертає увагу на необхідність зміцнення демократичних засад в суспільстві та підвищення ролі адвокатів у забезпеченні прав людини та правосуддя [8].

У статті «Шляхи удосконалення організаційних форм адвокатського самоврядування в Україні» Забзалко Дмитра Проаналізовано різні теоретичні підходи до вдосконалення організаційних форм адвокатського самоврядування в Україні. Виявлено, що адвокатське самоврядування є важливим показником розвитку юридичної професії та сильної, незалежної адвокатської корпорації [5].

З автореферату Бакаянної «Функціональні та організаційні основи адвокатури України» можна виділити такі пропозиції щодо удосконалення організаційних основ адвокатури: Розробка та впровадження нових форм та методів роботи адвокатів, зокрема у сфері альтернативного врегулювання спорів та врегулювання спорів у сфері банкрутства. Зміцнення ролі адвокатського самоврядування та підвищення ефективності діяльності адвокатських організацій у забезпеченні розвитку та захисту прав людей.

Підвищення якості навчання та професійної підготовки адвокатів з метою забезпечення високої кваліфікації та компетентності в їхній роботі [4].

Розширення можливостей надання адвокатських послуг, зокрема шляхом розвитку спеціалізованих юридичних практик та діяльності у нових галузях, наприклад, кібербезпека [4].

З монографії Нестерчука «Напрями оптимізації організаційної побудови адвокатури України» можна виділити такі пропозиції щодо удосконалення організаційних основ адвокатури:

Розробка та впровадження нових форм та методів роботи адвокатів з метою національних традицій та потреб суспільства [6].

Забезпечення ефективного контролю за діяльністю адвокатів, зокрема через встановлення жорстких норм деонтології та етики, а також через зміцнення ролі адвокатських організацій у забезпеченні контролю за діяльністю своїх членів [6].

Розвиток системи підтримки та захисту прав людей, які потребують юридичної допомоги, зокрема через розширення можливостей безоплатної юридичної допомоги та надання юридичної допомоги у віддалених регіонах країни [6].

Розвиток міжнародної співпраці та взаємодії з іншими країнами у сфері адвокатури, що дозволить інтегрувати адвокатську професію України у світову адвокатську спільноту та впроваджувати передові практики та стандарти [6].

Розробка та впровадження нових технологій та інформаційних систем у роботу адвокатів, що сприятиме підвищенню ефективності та якості надання юридичних послуг [6].

Отже, з урахуванням пропозицій вище наведених авторів, можна визначити основні напрями удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні, а саме: зміцнення ролі адвокатського самоврядування, підвищення якості навчання та професійної підготовки адвокатів, розширення можливостей надання адвокатських послуг, забезпечення дієвого контролю за діяльністю адвокатів та розробка та впровадження нових технологій та інформаційних систем у роботу адвокатів.

У контексті зміцнення ролі адвокатського самоврядування можна визначити необхідність підвищення ефективності діяльності адвокатських організацій та розширення їх функцій, зокрема у сфері захисту прав людей, підвищення рівня довіри громадськості до професії та забезпечення високої якості надання юридичних послуг.

Підвищення якості навчання та професійної підготовки адвокатів можна досягти через встановлення жорстких вимог до програм підготовки та кваліфікації адвокатів, вдосконалення системи атестації та надання можливості професійного розвитку.

Розширення можливостей надання адвокатських послуг можна досягти через розвиток спеціалізованих юридичних практик та діяльності у нових галузях, зокрема в сфері кібербезпеки, а також через забезпечення доступності юридичних послуг для різних категорій громадян.

Забезпечення дієвого контролю за діяльністю адвокатів та розробка та впровадження нових технологій та інформаційних систем у роботу адвокатів можуть сприяти підвищенню якості та ефективності надання юридичних послуг та забезпеченню відповідного рівня довіри громадськості до професії.

Отже, удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні є актуальним завданням, що вимагає комплексного підходу та врахування нових викликів та тенденцій у сучасному світі. Реалізація вищенаведених напрямів дозволить підвищити рівень довіри громадськості до професії адвоката, забезпечити високу якість надання юридичних послуг та сприятиме розвитку демократії та правової державності в Україні.

Висновки. Отже, у даній науковій статті була розглянута концепція удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні. Було проведено аналіз досліджень та публікацій вітчизняних авторів з даної теми, який дозволив визначити основні напрями удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні. Зокрема, визначено необхідність зміцнення ролі адвокатського самоврядування, підвищення якості навчання та професійної підготовки адвокатів, розширення можливостей надання адвокатських послуг, забезпечення дієвого контролю за діяльністю адвокатів та розробка та впровадження нових технологій та інформаційних систем у роботу адвокатів.

Удосконалення організаційних основ адвокатури в Україні є важливим завданням, яке потребує комплексного підходу та спільної роботи всіх зацікавлених сторін, включаючи державні та громадські організації. Реалізація вищенаведених напрямів дозволить підвищити рівень довіри громадськості до професії адвоката, забезпечити високу якість надання юридичних послуг та сприятиме розвитку демократії та правової державності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI.
3. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 19.11.2022 № 3460-VI.
4. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: автореферат. Одеса: НУОЮА. 2017. 46 с.
5. Забзалок Д. Шляхи удосконалення організаційних форм адвокатського самоврядування в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: Юридичні науки. 2020. С. 30–36.
6. Нестерчук Л. П. Напрями оптимізації організаційної побудови адвокатури України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 54. С. 134–138.
7. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 800 с.
8. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.
9. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 40 с.
10. Бірюкова А.М. Адвокатура України в умовах глобалізації: монографія. Київ: Алерта, 2018. 424 с.